

Helmi -eellimpirâsohjelm

2021-2030

Helmi-ohjelm naanood Suomâ luându maangâmuáđusâšvuodâ já pyereed hiäjunâm eellimpirrâsij tile

Masa peeli Suomâ luándutiipâin já 12 prosenttid Suomâ šlaajâin láá uhkevuálásiih.

Stuárráamus suiijâ taas lii eellimpirrâsij kiäppánem já kvaliteetlâš hiäjunem.

Luându kievhtum orostittem váátá jotelis já vijđes tooimâid. Helmi-ohjelmist mij porgâp konkreetliid suojâlem- já tipšompargoid luându maangâmuáđusâšvuodâ pyerrin.

Jeegij suojâlem já ovdebâš tilâsis macâttem

Loddečasij já -njeeshij šipšâm

Ärvivyehi-biotoopij šipšâm já tipšom

Vuovdij suojâlem, ovdebâš tilâsis macâttem já luándutipšom

Uccâ čaasij já riddoluându šipšâm

Helmi-ohjelm mittomereh láá asâttum ihán 2030, já ohjelm olášuttoo sehe suojâlemkuávluin já toi ulguubeln.

Ohjelmist láá ohtsis 40 toimâd, moid kuleh šipšâm já tipšomtooimâi lasseen meiddei tutkâmuš, viestâdem já čonâsjuávkkuohtsâšpargo.

Helmi-ohjelm tooimah tuárjuh ekosysteempalvâlusâi toimâm já čaasijsoojâlem sehe išedeh šonñâdâhnubâstus coggâmist já toos vuáháduumeest.

Ohjelm toimâiguin pyereduvvoo luuvij uhkevuálásij luándutiipâi já maangâi šlaajâi suojâlemtääsi.

Mij olášuttep Helmi-ohjelm vijdes ohtsâšpargoost ja tooimah vuáđuduveh eennâmomâsteije iävtutátulâšvuotân

Tooimâi olášuttem ovdâsvástádâs lii pirâsministeriöst já eennâm- já meccituáuministeriö. Helmi-ohjelm olášuteh kuhtui ministeriöi haldâttâhsuorgij organisaatioh sehe kieldah, ornijdumeh, seervih, páiháliih siärvuseh já eres pirâs- já meccisyergi tuáimeeh sehe eennâmomâsteijeeh.

Helmi-kuávluh čuákkejuh tooimâid vijdes ubâlâšvuottân

Helmi-ohjelmist tarkkuustâleh eellimpirrâsijd vijdes ubâlâšvuottân. Mittomeerrin lii vuáđudiđ 30–50 Helmi-kuávlud moh láá maangâmuáđusâšvuodâ tááhust teháliih eellimpirâsčuákih. Helmi-kuávluin porgâmnaál šipšâm- já tipšomtooimah vuávájuvvojuh kuávlui tuáimei ohtsâšpargon, kuás pehtilvuotâ já vaiguttejeevuotâ lasaneh. Helmi-kuávlui lasseen Helmi-tooimah tahhojuh meiddei ovtâskâs čuosâttuvâin.

Jeegij suojâlem já ovdebáš tilâsis macâttem

Jeggiluándutiipâi já -šlaajâi uhkevuálásistume orostittem váráš jeegijd kalga suojâlid eenâb. Suojâlem ij kuittâg pijssáá ohtuu, peic ei. kuškâdem čuávumuššân hiäjunâm jeegij tile kalga pyeredid ovdebáš tilân macâttem vuovijguin.

Suojâlid jeegijd eennâmomâsteijeiguin
rijjâhâmásávt ráđádâlmáin

60 000 ha

Macâttid jeegijd ovdebáš tilâsis ohtsis

59 300 ha

Macâttid jeegijd ovdebáš
tilâsis staatâ já priivaat
suojâlemkuávluin

30 000 ha

Macâttid jeegijd ovdebáš
tilâsis Meccihaldâttâs
mangâkevttimmeecijn

9 300 ha

Macâttid jeegijd ovdebáš
tilâsis Meccihaldâttâs
mangâkevttimmeecijn

20 000 ha

Macâttid čaasijd suojâlemjeggijd
pirâstittee kuávluin

400 st.

Loddečaasij já -njeešij šipšâm

Uhkevuálásiih já maņasmoonâm čäci- já riddoloddenäälih nanoduvvojeh šipšâmáin loddečaasijd já -njeešijd,

turviimáin luudij pessimráávhu sehe falámáin kesiluddijd purádem- já vuoinjâstemmáhđulâšvuodâid.

Šipšâđ SPA-kuávluid (EU loddedirektiv miäldásijd eromâš suojâlemkuávluid) já eres suojâlemkuávluviärmáduvâi tivrás loddečäcičuosâttuvâid

200 pt:d

Vuáđudiđ já šipšâđ suojâlemkuávluviärmáduv ulguupiälásijd loddenjeešijd

500 pt:d

Huolâttiđ šipšum čuosâttuvâi tipšomist šipšâm maņa já uđâsmittiđ tarbâšlijn oosijn šipšâmtoomâid Helmi-paje ääigi.

100 pt:d

Algâttiđ vierespiäđui pehtilis pivdem uásist šipšum SPA-čuosâttuvâin

70 pt:d

Tievâsmittiđ luudij rávhuiduttem- já vuoinjâstemkuávlui viärmáduv iävtutátulijn toimâmaalijuin

150 pt:d

Ärbivyehibiotoopij šipšâm já tipšom

Ärbivyehibiotoopeh tarbâšeh juátkoo tipšom vâi toh siäiluh. Ärvivyehibiotoopij šipšâm já tipšom mittomeerrin lii huksiđ pyereest šipšum ärbivyehibiotoopij hammim viärmáduv tain sorjoo šlaajáid.

ajediđ tipšomist leijee ärbivyehibiotoopij vijdoduv

52 000 hehtaarân

Pyerediđ ärbivyehibiotoopij kvaliteet šipšâmáin

26 000 ha:d

Nanodiđ uđđâ eellimpirrâsij viärmáduv šipšâmáin já tipšomáin šlaajáidis tááhust tivrás uđđâ eellimpirrâsijd

150 pt:d

Vuáđudiđ ärbivyehibiotoopij tipšom vâldikodálii koordinistemjuávhu

Vuáđudiđ ärbivyehibiotoopij tipšom kuávlulijđ ohtsâšpargojuávhu

Vuovdij suojâlem, ovdebáš tilásis macâtem já luándutipšom 2021-2025

Helmi-ohjelm tooimah čuosâttuvvojeh eromâšávt uhkevuálásij vyevedišlaajâi eellimpirrâsáid, uhkevuálásumos vyevdiluándutijppáid sehe jeegij já mineraalenâimijd puddâšumstielâsáid.

Helmi-ohjelm tooimah tievâsmiteh METSO-ohjelm iivij 2021-2025.

Olášuttiđ ovdebáš tilásis macâtem já luándutipšom suojâlemkuávluin já eres tivrás vyevdičuosâttuvâin

800 pt:d

Siskeeld vyevdipuáldimijd

750 ha:d

lášuttiđ luándutipšomtooimâid staatâ mangâkevttimmeecijn

2 850 ha:d

Vuáđudiđ toorjâkuávluid luándusuojâlemkuávlui aldasáid nuuvt, ete čuosâttuvah suojâluvvojeh šeštimmuorâčuoppâm maņa

Meccihaldáttâs tievâsmit kuávluekologâlii viärmáduv enâdâhtärhistmij vuáđuld iivij 2021-2022. Meccihaldáttâs kuávluekologâlii vuávám vaigutteijeevuotâ árvuštâlloo ovdil ive 2023 loopâ. Siämmást čielgâduvvojeh meiddei statâenâimij meccisuojâlem pehtilistemtáárbuh já máhđulâšvuodah, meiddei EU biodiversiteetstrategia

Vuovdij suojâlem, ovdebáš tilásis macâtem já luándutipšom METSU-ohjelmist 2026-2030

Helmi-ohjelm uáassin METSU-ohjelm čuávuváá pajan piäijojeh mittomereh. Mittomereh tärkkilistojeh já čuosâttuvvojeh METSU- já Helmi-ohjelmijn finnejum feerimij vuáduhd ovdil tááláá METSU-paje nuuhâm asâtemnáál vijdesvuádušii pargojuávhust.

Suojâlid vuovdij
eennâmomâsteijeiguin
rijjâhámásávt ráđádâlmáin

40 000 ha:d

Turvid tálutuáluvuovdij
maangâmuáđusâšvuodâ
priivaatvuovdijn luándutipšom
iššijn

2 000 ha:d

Olášuttid luándutipšomtooimâid
staatâ mangâkevttimmeecijn

2 490 ha:d

Olášuttid ovdebáš tilásis
macâtem já luándutipšom
suojâlemkuávluin já eres tivrás
vyevdichuosâttuvâin

900 pt:d

Siskeeld vyevdipuáldimijd

750 ha:d

Turvid tálutuáluvuovdij
maangâmuáđusâšvuodâ
priivaatmeecijn pirâstorjuu
iššijn

20 000 ha:d

Uccâ čaasij já riddoluándu šipšâm já tipšom

Uccâ čaasij šipšâmáin čácádâh já ton piirâs macâttuvvojeh nuuvt pyereest ko máhđuláš olmooštoimâm tovâtem hemádâs ovdebáš tilán. Mittomeerrin lii turviđ uccâ čaasij já riddoluándu uhkevuálásijđ šlaajâid já luándutiijpâid. Šipšâm vaiguttâsâi turvim várás kalga huámášiđ kulgâmkuávlui vaiguttâs.

Šipšâđ uccâ čaasijđ já tai aldas kulgâmkuávluid luándusuojâlemkuávluin.

Käldeeh	Aijuuh	Fladah já kluuvih
350 pt:d	200 km:d	40 pt:d

Šipšâđ uccâ čaasijđ já tai aldas kulgâmkuávluid suojâlemkuávlui ulguubeln.

Käldeeh	Aijuuh	Fladah já kluuvih
700 pt:d	400 km:d	40 pt:d

Macâttiđ vajâldemohtâvuodâid uccâčäcičuosâttuvváid

700 pt:d

Meddâlistiđ vajâldemestuid uccâčaasijn staatâ mangâkevttimmeecijn

970 pt:d

Vuáđudiđ uccâčaasijđ šipšâm vâldikodálii koordinistemjuávhu

Čielgâdiđ riddoeellimpirrâsij tile já šipšâmtaárbuid tooimâi čuosâtem várás

Šipšâđ já tipšod riddoluándutiijpâid suojâlemkuávluin já toi ulguubeln

200 pt:d

Viestâdem já čonâsjuávkkuohtsâšpargo

Olmââigásâš já vaigutteijee viestâdem lii tehâlâš Helmi-ohjelm luhostum tááhust. Viestâdmáin lasettuvvojeh ohjelm já ton tooimâi tobdosvuotâ já tohâlâšvuotâ. Návt visásmittoo hiäivulij luándučuosâttuvâi kavnum ohjelmân. Viestâdmáin Helmi-ohjelm lahtoo luándulappumân kyeskee almolâš savâstâlmân já muštâluvvoo Helmi tooimâin luándulappum orostitem oovdân. Vijđes tuáimeejuávhu ohjelmist tiäduvveh vuáruvaiguttem já oovtâst porgâm.

1 Asâttid Helmi-ohjelmân vijđesvuáđusii čuávumjuávhu

2 Asâttid Helmi-ohjelmân vâldikodálii viestâdemjuávhu já toohâđ tarbâšlijđ viestâdemtooimâid

3 Asâttid kuávlulijđ ohtsâšpargojuávhuđ jyei IJP-kuávdáškuávlun

4 Vuáđudiđ škovlimhaavâ luándutipšom já ovdebâš tilán macâtem máátu lasettem várás

5 Ornid Kunta-Helmi ('Kieldâ-Helmi) já Järjestö-Helmi ('Ornijdume-Helmi') -eromâštoorjâucâmijđ

Ohjelm tiäđulâš vuáđu já čuávum

Puoh Helmi-ohjelm teemain lii tárbu inventistmáid, tutkâmušân já čielgâdâssáid. Návt visásmittoo, ete ohjelm tooimah čuosâttuvvojeh olmânáál.

1 Tärhistid kyeskee ucemusvatâmušâid inventistmáid

2 Inventistid ohjelm toimâčuosâttuvâid já toohâđ tarbâšlijđ vijđâsub karttimijđ

3 Tuárjuđ Helmi-mittomeerij juksâm tarbâšlijđ čielgâdâsâiguin já tutkâmuššáin

4 Hammid Helmi-tooimâi päikkitiäđu várás tiätumaali já rähtid almolii kárttâheiviittâs

5 Vuávdâđ já olâšuttid ohjelm koskâ- já loppâarvuštâlmijđ

Lasseen Helmi-ohjelmist láá jieijâs tooimah ohjelm čuávumân. Ohjelm teknisii čuávum lasseen čuávuvoo tooimâi vaiguttem luándu maangâmuađusâšvuotân.

